

2023-11-21

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS-2023-00818

Medborgarförslag gällande graffitiplank eller platser att lagligt få utöva graffitimålning på

Inkom den 4 september 2023

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Kommunstyrelsen avslår medborgarförslaget och noterar att frågan om graffitiväggar redan utretts av kommunen. Medborgarförslaget är därmed färdigbehandlat.

Sammanfattning av ärendet

I ett medborgarförslag som inkommit till kommunen föreslås att kommunen ska tillhandahålla ett graffitiplank eller platser att lagligt få utöva graffiti på i Nacka.

Det har under de senaste åren beslutats om i flera kommuner runt om i Sverige att tillhandahålla lagliga graffitiväggar och det har i ett flertal fall utvärderats med positivt resultat. Det finns dock ett antal viktiga aspekter kopplade till öppna graffitiväggar som lyfts både i studier och av berörda kommuner bland annat gällande trygghet, praktiska funktioner och miljö. För att det ska fungera på ett bra sätt, upplevas som tryggt och det ska få ett positivt utslag är det nödvändigt att det finns en verksamhet kopplad till den öppna graffitiväggen. Det krävs både engagemang, kunskap och resurser för att utslaget ska bli positivt.

Det finns sedan april 2021 en graffitivägg i privatregi i Nacka. Graffitiväggen är ett samarbete mellan fastighetsbolaget Attrium Ljungberg och nätverket Konstjord. Graffitiväggen är öppen för allmänheten att måla på efter godkännande av ansvarig konstnär.

Behovet för ytterligare en öppen graffitivägg bedöms inte överväga den mängd resurser det krävs för att på ett tryggt och säkert sätt tillhandahålla detta.

Kultur- och fritidsenhetens utredning och bedömning

Förslagen i medborgarförslaget

I ett medborgarförslag föreslås kommunen tillhandahålla ett graffitiplank eller platser att lagligt få utöva graffiti på. Syftet med förslaget är att graffitimålare på ett lagligt sätt ska kunna visa upp sin konst. Medborgaren hänvisar även till att det finns en graffitivägg som drivs i privatregi i Nacka.

Tidigare utredning av laglig graffitivägg

Nacka har vid ett flertal tillfällen fått förfrågningar från medborgare om en laglig vägg för graffiti. Senaste utredningen gjordes av kultur- och fritidsenheten 2016¹ med yttrande från dåvarande Brottsförebyggande rådet i Nacka. I ärendet skiljde sig kultur- och fritidsenhetens bedömning från brottsförebyggande rådets. Brottsförebyggande rådet i Nacka ansåg att uppförandet av lagliga graffitiväggar inte var bra ur ett brottsförebyggande perspektiv. Utan att det bedömdes leda till negativa konsekvenser för kommunen i form av ökad nedklottring och minskad trygghet. Kultur- och fritidsenheten lyfte istället möjliggörandet för ungdomar att lagligt kunna utföra sitt intresse för graffiti som något positivt för kommunen. Förslaget avslogs med hänvisning till yttrande av Brottsförebyggande rådet i Nacka.

Kort om graffiti och klotter

Graffiti är inget nytt fenomen utan har funnits i människors omgivning i olika uttrycksformer sedan urminnes tider. I Sverige fick graffiti stor spridning under 1980-talet genom inspiration från amerikanska filmer.

Klotter är ett begrepp som ofta används för att beteckna en viss typ av graffiti. Idag används begreppen i hög utsträckning för att göra distinktion mellan vad som uppfattas som ett konstnärligt uttryck, graffiti, och vad som uppfattas som förstörelse, klotter. Även Brottsförebyggande rådet ställer sig bakom denna uppdelning av begreppen som ett sätt att komma runt begreppsförvirringen och för att tydliggöra den juridiska skillnaden mellan begreppen där klotter är det olagliga uttrycket i form av skadegörelsebrottslighet.²

Kort om läget i Nacka

Precis som i övriga landet så förekommer klotter som skadegörelse i Nacka både i det offentliga rummet och i kollektivtrafiken. Under 2022 kunde man i Nacka så väl som i landet i stort se ett trendbrott med stor minskning i anmälningar av skadegörelse i form av klotter. I Nacka var det 2022 1438 anmälda fall av klotter jämfört med 1864 fall 2021 och 2857 fall 2020.

¹ KUN 2015/22-860

² Att förebygga klotter - En studie av åtta kommuners arbete med att förebygga klotter. Urban utveckling, 2018. Sid 4.

I hela landet anmäldes 211 366 skadegörelsebrott 2022, vilket innebar en minskning med 4 procent jämfört med året innan. De flesta typer av skadegörelsebrott minskade, och de brottstyper som minskade mest i antal var övrigt klotter, där antal anmälda brott minskade med 21 procent.³

Privat graffitivägg i Nacka

Det finns sedan april 2021 en graffitivägg i privatregi i Nacka. Det är fastighetsbolaget Atrium Ljungberg som upplåtit en cirka 50 meter lång vägg som drivs och underhålls av nätverket Konstjörd. Väggen är öppen för vem som helst att måla på men kureras av en konstnär som ser till så att ambitionen med väggen efterlevs och att graffitin som målas inte blir övermålad direkt. De som vill måla på väggen måste först få tillåtelse av den ansvariga konstnären.

Studier kring och erfarenhet av lagliga graffitiväggar

Det har under de senaste tio åren genomförts ett antal studier kring fenomenet laglig graffitivägg även kallad öppen graffitivägg. Enligt Brottsförebyggande rådet nationellt finns dock idag inga vetenskapliga belägg för att öppna graffitiväggar leder till vare sig mer eller mindre klotter.⁴

I studien ”Att förebygga klotter - En studie av åtta kommuners arbete med att förebygga klotter” genomförd av Urban Utveckling 2018 skiljer sig kommunernas erfarenhet av de negativa och positiva effekterna av öppna graffitiväggar. Bland annat har Göteborg och Jönköping inte upplevt någon spridningseffekt kring de öppna graffitiväggarna.⁵ Medan andra kommuner tycker det har haft liten eller stor ökning av klotter i närområdet. Flertalet av de kommuner som tillhandahåller öppna graffitiväggar kan dock inte fastställa någon koppling mellan införandet av den lagliga väggen och en ökning eller minskning av klotter i kommunen. Detta visar även studien ”Lagliga graffitiväggar och skadegörelse i form av klotter – En kunskapsöversikt” genomfördes 2015 av Tryggare Sverige. Där knappt en fjärdedel av de kommuner som erbjöd lagliga graffiti alternativ av dessa upplevt en negativ effekt där graffitin spridit sig utanför den lagliga platsen.⁶

Det har under de senaste åren beslutats om i flera kommuner runt om i Sverige att tillhandahålla lagliga graffitiväggar och har i ett flertal fall utvärderats med positivt resultat.⁷ Det har i flera av dessa kommuner inte kunnat fastställas någon koppling mellan den lagliga graffitiväggen och en ökning av klotter i kommunen.⁸ Det som både studier så väl som Brottsförebyggande rådet lyfter är att öppna graffitiväggar inte kan ensamt ses som en brottsförebyggande åtgärd utan måste i så fall ingå i ett större arbete. Majoriteten

³ Brottsförebyggande rådet, Klotter och skadegörelse. <https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/klotter-och-skadegorelse.html>

⁴ Brottsförebyggande rådet, Klotter och skadegörelse. <https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/klotter-och-skadegorelse.html>

⁵ Att förebygga klotter - En studie av åtta kommuners arbete med att förebygga klotter. Urban utveckling, 2018. S. 15-17

⁶ Lagliga graffitiväggar och skadegörelse i form av klotter – En kunskapsöversikt. Tryggare Sverige, 2015. s. 21

⁷ Exempelvis i Uppsala, Örebro och Nyköping.

⁸ Utvärdering av tillfällig öppen vägg i Uppsala kommun. 2022-02-21. KTN-2020-00324.

av de kommuner som valt att tillhandahålla öppna graffitiväggar har valt att göra det för att stötta konstformen och ungdomars fritidsintressen.⁹

Viktiga aspekter

Det finns ett antal viktiga aspekter kopplade till öppna graffitiväggar som både studier och kommuner med öppna graffitiväggar framhåller bland annat gällande trygghet, praktiska funktioner och miljö. För att det ska fungera på ett bra sätt, upplevas som tryggt och det ska få ett positivt utslag är det nödvändigt att det finns en fungerande verksamhet kring den öppna graffitiväggen. Det krävs både engagemang, kunskap och resurser för att utslaget ska bli positivt.¹⁰ Det är också viktigt att ha med ett säkerhets- och trygghetsperspektiv för att upplevelsen ska bli bra både för utövarna men också för övriga invånare. Även basala behov så som sittplatser, sophantering och toaletter är grundläggande för att en sådan plats ska kunna fungera, det krävs därför en plan för drift och underhåll. Omgivningen behöver också tas i beaktning ur ett miljöperspektiv. Gasen från sprayburkarna kan vara skadlig för de som använder färgen, men också för kringliggande miljöer. Därför är det viktigt att vid placering av väggen beakta förhållanden kring vattendrag och grundvatten. Det finns även en risk för spridning av graffiti i närliggande område, vilket gör att väggen inte bör placeras i ett område som är känsligt eller svår sanerat.

Kultur- och fritidsenhetens bedömning

Kultur- och fritidsenheten ser positivt på möjligheten för medborgarna och i synnerhet barn och ungdomar att på ett lagligt sätt framföra olika konstnärliga uttrycksformer. Det är dock av största vikt att det inte sker på bekostnad av andra medborgares upplevda trygghet, miljön eller kommunens säkerhet. Som beskrivet ovan har studier och erfarenhet från andra kommuner visat att en förutsättning för att en öppen graffitivägg ska få ett positivt utfall är att det finns en verksamhet som ansvarar för väggen. Det krävs dessutom drift och underhåll i anslutning till väggen för att upprätthålla en trygg omgivning. För att säkerställa att miljön inte påverkas negativt av graffiti målningen bör även en miljöutredning genomföras för tilltänkt placering och eventuella åtgärder för att minska påverkan på miljön tillhandahållas.

Då det idag finns ett alternativ i privatregi inom kommunen för de medborgare som vill måla graffiti anser kultur- och fritidsenheten att behovet för ytterligare en öppen graffitivägg inte överväger den mängd resurser det krävs för att på ett tryggt och säkert sätt tillhandahålla en sådan vägg.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser.

⁹ Lagliga graffitiväggar och skadegörelse i form av klotter – En kunskapsöversikt. Tryggare Sverige. 2015. s.30

¹⁰ Lagliga graffitiväggar och skadegörelse i form av klotter – En kunskapsöversikt. Tryggare Sverige. 2015. s.26

Konsekvenser för barn

Förslag till beslut bedöms inte medföra några direkta konsekvenser för barn.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse daterad den 21 november 2023

Bilaga 1. Medborgarförslaget

Anders Mebius
Kultur- och fritidsdirektör
Stadsledningskontoret

Josefine Säker
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten